

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Disputatio II. De cognitive, locutione & volitione Angelorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

posset in eodem puncto esse ubique, quod est fallum & absurdum: quamquam ita sentit Tertullianus in apologetico cap. 22. *Omnis, inquit, spiritus ales est. Hoc Angeli & demones. Igitur momento ubique sunt. Totus orbis illis locus unus est. Quid ubique geratur tam facile sciunt, quam enunciant. Velocitas, divinitas creditur; quia substantia ignoratur. Nisi tamen cum exaggeratione loqui dicatur, ad exprimendam incredibilem Angelorum velocitatem, quam sic exprimit Gregorius Nazianz. orat. 2. de Theol. Omnibus ubique impigri adsunt ... natura levitate.*

RESPENSIO V.

Angeli durant, formaliter per suam substantiam, efficienter verò per omnipotentiam divinam.

Prob. 1. pars. Illud durat, quod permanet in esse. Sed Angeli permanent in esse. Ergo, &c. *Prob. 2. pars.* Per id Angeli formaliter durant, per quod formaliter permanent in esse. Sed per suam substantiam formaliter permanent in esse, sicut per suam substantiam formaliter sunt. Ergo, &c. *Prob. 3. pars.* Per illud Angeli durant efficienter, à quo in esse conservantur. Sed conservantur in esse ab omnipotentia divina. Ergo, &c. Sed

Nota. Duratio triplex distinguitur, aeternitas scilicet, aevum, & tempus. Aeternitas est duratio rei simplicis, carentis principio & fine. Aevum est duratio rei simplicis, habentis principium, sed carentis fine. Tempus est duratio rei habentis partes, principium, & finem. Tempus subdividitur in permanentem & successivum. Tempus permanentem est duratio rei habentis principium, finem, & omnes partes simul. Tempus successivum est duratio rei habentis principium, finem, & suas partes successive tantum. Hinc duratio Dei est aeternitas, duratio Angeli aevum, duratio hominis tempus permanentem, duratio cuiuscumque motus localis tempus successivum. Tempus tamen simpliciter dicitur duratio illa successiva, quae ab hominibus ad mensurandas alias durationes, easque inter se comparandas assumpta est, & extrinsece divisa in varias partes, in horas, dies, menses, annos, &c.

DISPUTATIO II.

De cognitione, locutione, & volitione Angelorum.

ARTICULUS I.

Utrum Angeli cognoscant secreta cordium.

RESPENSIO.

Angeli non possunt naturaliter certò cognoscere secreta cordium, hoc est, actus liberos alterius, sive hominis, sive Angeli, sine eius consensu. Est de fide, vel saltem proxima fidei.

Prob. 1. Illud non competit naturaliter Angelis, quod soli Deo attribuunt sacra Scripturae. Atqui certò cognoscere secreta cordium, soli Deo attribuunt sacra Scripturae. Ergo, &c. Major patet: quod enim soli Deo attribuitur, vel frigide & falsò sic attribuitur, vel nullatenus potest, aut saltem naturaliter non potest competere ulli creaturae.

Prob. ergo min. Nam dicitur lib. 3. Reg. cap. 8. *Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum.* Quod iidem verbis repetitur lib. 2. Paralipp. cap. 6. Lib. 1. Paralipp. cap. 28. *Omnia corda scrutatur Dominus, & universas mentium cogitationes intelligit.* Plal. 43. *Nonne Dominus requirit ista? ipse enim novit abscondita cordis.* Jer. cap. 17. *Pravum est cor omnium, & inscrutabile: quis cognosceret illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes.* Et Hebr. cap. 4. *Virus est sermo Dei & efficax ... discretor cogitationum & intentionum cordis: & non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus: omnia autem nuda & aperta sunt oculis ejus.*

Scripturis suffragantur Patres, ut Origenes hom. 7. in Genesim: *Deo soli, inquit, cognitum est propositi.* Simplicius Theol. Tom. 1.

tum mentis. S. Hieronymus in verba Jeremiae à nobis laudata: *Melius est, inquit, ut simpliciter accipiamus, quòd nullus cognitionum secreta cognoscat, nisi solus Deus.* Et inferius: *Per quae discimus, solum Deum nosse cogitationes eorum.* S. Chrysostomus hom. 24. in Joan. *Humanorum, inquit, cordium cognitio solus Dei est, qui ea formavit.* S. Augustinus serm. 6. de diversis: *Cogitationes, inquit, quas modo non videt nisi Deus, omnes invicem videbunt in illa societate sanctorum ... Cor videre Dei est.* S. Cyrillus Alex. lib. 2. in Joan. cap. 1. de Nathanaele loquens, sic ait: *Norat probè Deum scrutatorem esse cordium, nec ulli alteri mentem hominis patere, illud, opinor, Psalmista animo revolvens: Scrutans corda & renes Deus.*

Prob. 2. Illud saltem naturaliter competere non potest Angelis, quod invictissimum est divinitatis argumentum. Atqui certò cognoscere secreta cordium, est invictissimum divinitatis argumentum. Ergo, &c. Major patet. *Prob. min.* Illud est invictissimum divinitatis argumentum, quo Christus demonstravit se esse Deum. Sed Christus ostendendo se certò cognoscere secreta cordium, demonstravit se esse Deum. Ergo, &c.

Prob. min. ex Patribus. Nam sic loquitur S. Ambrosius lib. 5. in Luc. *Dominus salvos volens facere peccatores, occultorum cognitione Deum se esse demonstrat.* Et S. Hieronymus loco supra laudato: *Si de Salvatore dicitur: Videns autem cogitationes eorum Jesus, nullusque potest videre cogitationes eorum, nisi solus Deus: ergo Christus Deus est, qui scrutatur corda, & probat renes.* Et S. Cyrillus Alex. loco item supra laudato: *Quenam igitur est illa ratio, quae ad fidem (divinitatis Christi) adducit? Cognitio Deo conveniens. Omnia enim nosse uni Deo convenit. Excipit ergo (Jesus) Nathanaelem, non assentatiunculis eum sibi concilians, sed expositis iis quorum conscius erat, hominum corda quae Deus est se nosse confirmans.* Et S. Petrus Chrysologus serm. 50. *Cape ejus divinitatis insignia: audi eum pectoris tui penetrasse secretum; aspice eum ad cogitationum tuarum latebras pervenisse: intellige eum cordis tui tacita nudare consilia.* S. denique Fulgentius lib. 2. ad Transmendum cap. 16. *Filius igitur ubique praesens est, idem omnes audit & videt, & maiestatis suae plenitudine in abdita quoque & occulta penetrat, nec clamoribus admonendus est, qui cogitationes videt; adeoque verè Deus est.*

Prob. 3. ratione: quia dignitati & excellentiae naturae intellectualis cuiuslibet connaturaliter debetur perfectum in actus liberos dominium, vi cuius de illis perfectè possit disponere, non solum quantum ad eorum productionem, vel permanentiam in esse, sed etiam quantum ad eorum manifestationem, ita ut non nisi ea consentiente, alteri naturae rationali patere possint. Ergo necessarius ad certam actuum ejus liberiorum notitiam concursus non nisi ea consentiente connaturaliter à Deo exhiberi potest alteri naturae intellectuali. Ergo actus ejus liberi, ea non consentiente, ab altera natura intellectuali cognosci non possunt, nisi dependenter à concursu supernaturali, vel saltem praternaturali. Atqui quod non potest aliter cognosci, non potest cognosci naturaliter, ut patet ex terminis. Ergo, &c.

Confirm. Ex S. Thoma hic q. 57. a. 4. in o. ubi sic ait: *Solus Deus cognoscit cogitationes cordium, & affectiones voluntatum cognoscere potest. Cuius ratio est, quia voluntas rationalis creatura soli Deo subiacet, & ipse solus in eam operari potest.* Ex quibus verbis sic argumentor. Dominium quod habet creatura rationalis in actus suos liberos, subordinatur dominio Dei, qui est supremus rerum omnium Dominus. Ergo creatura rationalis jus non habet, ut actus ejus liberi non innotescant Deo ut sunt in se, nisi ea consentiente. E contra dominium quod habet creatura rationalis in actus suos liberos, non subordinatur dominio alterius creaturae rationalis. Ergo jus habet, ut actus ejus liberi alteri creaturae rationali non innotescant ut sunt

X in se,

in se, nisi ipsa consentiat. Ergo exigit, ut non nisi ipsa consentiente, necessarius ad certam actum ejus liberorum ut sunt in se notitiam concursus exhibeatur alteri creaturae rationali. Ergo actus liberi creaturae rationalis soli Deo ut sunt in se innotescent naturaliter, quia creatura rationalis soli Deo subjacet, sive quia creatura rationalis in actus suos liberos dominium dominio solius Dei subordinatur.

Porrò diximus Angelos non posse naturaliter certò cognoscere secreta cordium: dubium enim non est, quòd ea cognoscere possint conjecturaliter ex quibusdam signis seu effectibus, quibuscumque necessariam non habeant connexionem. Hoc dicit S. Thomas loco citato. *Cogitatio cordis, inquit, dupliciter potest cognosci. Uno modo in suo effectu; & sic non solum ab Angelo, sed etiam ab homine cognosci potest; & tanto subtilius, quanto effectus huiusmodi fuerit magis occultus. Cognoscitur enim cogitatio interdum non solum per actum exteriorem, sed etiam per immutationem vultus; & etiam Medici aliquas affectiones animi per pulsum cognoscere possunt, & multo magis Angeli, vel etiam demones, quanto subtilius huiusmodi immutationes occultas corporales percipiunt.* De hac autem conjecturali Angelorum cognitione intelligendus est S. Augustinus lib. de divinatione c. 5, cum ait: *Angeli hominum dispositiones non solum voce prolatis, verum etiam cogitatione conceptas, cum signa quedam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscunt; ut observat S. Thomas.*

ARTICULUS II.

Utrum Angeli cognoscant futura strictè contingentia.

RESPONSIO. I.

Angeli non possunt naturaliter certò cognoscere futura strictè contingentia. Est de fide.

Prob. Futura strictè contingentia sunt ea, quae immediatè vel mediatè dependent à causis liberis. Atqui ejusmodi futura non possunt naturaliter certò cognosci ab Angelis. Ergo, &c. Prob. min. Nam si possent naturaliter ab Angelis certò cognosci, possent naturaliter ab illis certò praedici. Consequens evidenter repugnat Scripturae sacrae, & Patribus. Ergo, &c.

Prob. min. Nam Scriptura sacra & Patres certam futurorum strictè contingentium praedictionem Deo propriam esse, evidenter docent. Sic Isaia c. 41. dicitur: *Accedant (Gentium idola) & nuncient nobis quaecumque ventura sunt. . . . Quae ventura sunt indicate nobis. Annunciate quae ventura sunt in futurum, & sciemus quia Dii estis vos.* Et c. 46. *Ego sum Deus, & non est ultra Deus, nec est similis mei, annuncians ab exordio novissimum, & ab initio quae nunc facta sunt dicens.*

Suffragantur Patres, ut Tertullianus in Apol. c. 20. ubi sic ait: *Idoneum, opinor, testimonium divinitatis, veritas divinationis.* Et S. Chrysostomus homil. 18. in Joan. *In miraculis, inquit, saepe sub veritatis umbra decipi possumus: certa autem praedictio futurorum, immortalis Dei dumtaxat opus est. Quòd si quando demones aliquid praedixerunt, stultum & incautum vulgus deceperunt: eorum namque vaticinia passim falsa deprehenduntur.*

Confirm. Illud non potest naturaliter Angelis competere, quod soli Deo naturaliter convenit. Atqui certò cognoscere futura strictè contingentia, soli Deo naturaliter convenit. Ergo, &c. *Prob. min.* ex Patribus. Nam sic loquitur S. Hilarius lib. 9. de Trin. n. 61. *Proprium autem Deo quid aliud (magis) quam cognitio futurorum est? Et S. Cyrillus lib. 4. in Joan. c. 4. Nulli alii, quam uni ac soli naturali Deo, futura nosse convenit, de quo & scriptum est: Qui novit omnia antequam fiant. Addi potest consensus mortalium omnium, etiam Ethnicorum, quibus adeò persuasum fuit verum divinitatis characterem esse praenotionem futurorum, ut eorum praedictionem nomine divinationis nuncuparint, & homines, qui futura praedicebant, divinos, hoc est, homines divi-*

nitus inspiratos appellaverint. Quam ob rem demon, ut se Gentilibus probaret Deum, in variis oribus partibus olim fundebat oracula, quibus praenunciabat eventus futuros.

Prob. 2. ratione. Nam si Angeli possunt naturaliter certò cognoscere futura strictè contingentia, vel possunt ea certò cognoscere immediatè in se ipsis, vel saltem mediatè in complexione causarum, à quibus dependent. Neutrum dici potest. Non primum: cum enim futura, quandiu futura sunt, non aliud habeant in se, quam veritatem objectivam, non possunt immediatè in se ipsis cognosci, nisi ab intellectu increato, qui ob summam suam perfectionem summè completus & determinatus est ad cognoscendum omne cognoscibile, hoc ipso praecise quòd cognoscibile est, adeoque ad immediatam cognitionem objecti nihil aliud praerequirir ex parte illius, quam meram intelligibilitatem, seu, quod idem est, quam veritatem objectivam, hoc est, posse aliquid de eo verè enunciarri. Non etiam secundum: nam futura certò cognosci non possunt in complexione causarum à quibus dependent, nisi cum illa necessariam habeant connexionem. Sed futura strictè contingentia non habent necessariam connexionem cum complexione causarum suarum; cum ex his causis saltem aliqua sit libera, & ad opposita activè indifferens, quae proinde non nisi contingentem habere potest connexionem cum eventu futuro, ab ea dependente. Ergo, &c.

Dices. Potest naturaliter Angelus certò cognoscere futurum ope speciei sibi concreatae, futurum illud representantis. Ergo potest naturaliter Angelus certò cognoscere futurum immediatè in se ipso: objectum enim quod per speciem cognoscitur, dicitur immediatè in se ipso cognosci. *R.* Esto ant. Neg. conseq. Dato enim quòd species ejusmodi sit possibilis, sequitur tantum quòd Angelus possit supernaturaliter aut praeternaturaliter certò cognoscere futurum immediatè in se ipso. Ratio est, quia species ejusmodi nulli intellectui creato connaturalis esse potest; alioqui Scripturae & Patres gratis & falso dicerent futurorum certam praenotionem esse characterem divinitatis. Atqui cognitio certa, quae sine medio supernaturali vel saltem praeternaturali haberi non potest, non est naturalis, sed supernaturalis, vel saltem praeternaturalis cognitio. Ergo, &c.

Non possunt igitur naturaliter Angeli futura strictè contingentia certò cognoscere, certitudine scilicet, cui saltem de lege ordinaria subesse falsum non potest, quae physica certitudo dicitur: nam de hac etiam certitudine, & non solum de metaphysica, responsio nostra intelligenda est. At ex hominis temperamento, habitibus, vivendi & agendi ratione, consiliis exterius manifestatis, occasionibus, & aliis ejusmodi indiciis, possunt futuram ejus determinationem conjicere verisimiliter, imò & interdum certò certitudine morali, modò majore, modò minore.

Dices. Boni Angeli certò praenunciant futura libera. *R.* dist. Certò praenunciant futura libera, certò cognita naturaliter. *N.* Certò cognita per revelationem eis factam à Deo, cujus ministri sunt & organa, & cujus nomine futura illa praenunciant, *C.* Audiamus Sanctum Damascenum lib. 2. orth. fid. cap. 4. ubi ita loquitur: *Ac futura quidem, tamen si ea nec Dei Angeli, nec demones norint (naturaliter) utrique tamen praedicunt, sed dispari modo. Angeli enim futuros eventus non aliter praedicunt, quam Deo ipsis quae futura sunt deigente, ac praedicere imperante. Quo fit, ut ea omnia eveniant, quae ab ipsis praedicuntur. Demones autem ipsi quoque praedicunt, interdum videlicet, quia ea, quae procul geruntur, cernunt: interdum sola conjectura ducti. Ex quo etiam efficitur, ut plerumque mentiantur.*

Queres, utrum saltem futura latè contingentia certò cognoscant naturaliter Angeli?

R. Futurum latè contingens dicitur illud, quod dependet à causis necessariis, & ex se ad unum determinatis, sed quae ab aliis causis naturalibus impediti pos-

possunt. Jam verò causæ illæ, à quibus dependet futurum latè contingens, vel impediuntur ut in pluribus, vel ut in paucioribus tantum. Si primum, Angeli non possunt habere nisi levem conjecturam de futuro latè contingenti. Si secundum, possunt Angeli naturaliter de futuro latè contingenti moralem habere certitudinem, & quidem eò majorem, quòd causas, à quibus futurum illud dependet, rariùs contingit impediri.

Hinc argue Angelos nequidem circa futura latè contingentia habere posse naturaliter certitudinem, quæ nunquam fallat: moralis enim certitudo qualibet aliquando fallit. Hinc futura latè contingentia certò & absque omni erroris periculo præcognoscere, soli Deo, ut aliquid ipsi proprium, attribuit sacra Scriptura. Sap. c. 8. ubi dicitur de divina Sapientia: *Signa & monstra scit antequàm fiant, & eventus temporum & seculorum.* Hinc, ut ait S. Augustinus in lib. de divinatione c. 6. *In suis prædictionibus demones plerumque falluntur, cum causis naturalibus aliqua, sicut medici, aut nautæ, aut agricola, sed longè acutius, longèque præstantius ... prænoscent.*

Quæres, utrùm Angeli possint naturaliter cognoscere mysteria gratiæ futura?

R. Non possunt. Nam mysteria gratiæ futura dependent à solo divinæ voluntatis decreto. Sed actus liberi divinæ voluntatis non possunt naturaliter cognosci ab Angelis, juxta illud Apostoli 1. Cor. c. 2. *Quis hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Ita & quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi spiritus Dei.* Ergo, &c.

Quæres, utrùm saltem Angeli possint naturaliter cognoscere mysteria gratiæ postquam facta sunt?

R. Mysteria illa gratiæ vel supernaturalia sunt secundum se, vel supernaturalia sunt secundum modum productionis tantum. Si primum, non possunt naturaliter cognosci ab Angelo. Ratio est, quia sunt in superiori ordine relatè ad res naturales, & ita superant captum intellectus naturalis, qualis est intellectus angelicus. Si secundum, naturaliter cognoscuntur ab Angelo, quia sunt ordinis naturalis, & ita captum intellectus angelici superare non possunt; quamquam modus quo facta sunt, quia supra naturam est, saltem clarè ab eo non possit attingi.

Hinc Angelus non potest naturaliter cognoscere hominem esse justificatum, quia non potest naturaliter cognoscere gratiam sanctificantem, cujus infusione justificatur homo. At potest naturaliter cognoscere hominem resurrexisse, videns hominem antea mortuum, nunc vivere: quamvis naturaliter non possit saltem clarè attingere modum, quo facta est hæc resurrectio.

ARTICULUS III.

Quomodo Angelus res naturales cognoscat.

Responso I. Angelus cum solo concursu sibi connaturaliter debito cognoscit intuitivè, 1. propriam substantiam, & omnes actus suos naturales. 2. Omnes alias substantias, tam materiales quàm spirituales indistantes, seu quibus intimè præsens est. 3. Omnes alias substantias, tam materiales quàm spirituales, intra sphaeram ejus visibilitatis positas.

Ratio est, quia hæc omnia objecta sunt intelligibilia, proportionata intellectui angelico, eique sufficienter applicata ad cognitionem intuitivam, ad quam proinde præter activitatem intellectus angelici, & concursum ei connaturalem, aliquid ulteriùs frustra requireretur. Itaque intellectus angelicus ex intrinseca perfectione determinatus est ad claram horum objectorum ut existentium & præsentium perceptionem, ipsum de eorum existentia & præsentia in eo modo, qui ad intuitionem requiritur, certificantem; unde solo concursu, quem connaturaliter exigit, exhibitio, non potest hæc objecta non sic percipere, adeòque ea non intuitivè cognoscere.

Responso II. Angelus non potest cum concursu sibi connaturaliter debito, & aliis, si quæ sunt, ad intuitivam

cognitionem naturaliter requisitis, intuitivè cognoscere res existentes, extra certum spatium positas: potest tamen eas quantumlibet distantes, abstractivè cognoscere, sicut & res præteritas.

Ratio primæ partis est, quia Angelus quilibet habet sphaeram visibilitatis, tantò quidem majorem, quantò excellentioris est naturæ, sed limitatam; adeòque cujuslibet Angeli potentia videndi non extenditur naturaliter nisi usque ad determinatam aliquam distantiam, ultra quam objecta existentia intueri non potest, nisi per aliquid sibi indebitum, ad intueundum confortetur.

Ratio secundæ partis est, quia homo potest naturaliter res existentes, quantumlibet distantes, abstractivè cognoscere. Ergo à fortiori potest Angelus. Et verò potest Angelus meminisse objecti absentis, quod aliàs vidit; potest & objectum abiens, quod nunquam vidit, nosse per relationem alterius Angeli, &c.

Ratio terciæ partis est, quia Angeli naturaliter reminiscuntur actuum quos elicerunt, eorum quæ gesserunt, pactorum quæ cum hominibus inierunt, &c. Quid autem ad hanc præteritorum vel absentium recordationem in Angelis, præter naturalem intelligendi vim & concursum connaturaliter debitum, requiratur, aliis quibus per otium licet, disputandum relinquimus.

Quæres, utrùm Angeli Deum cognoscant naturaliter.

R. 1. Angelus naturaliter cognoscit Deum existere. Nam naturaliter comprehendit substantiam suam. Ergo naturaliter cognoscit evidenter essentialem dependentiam substantiæ suæ à Deo creatore & conservatore, adeòque essentialem existentiam suæ cum existentia Dei creatoris & conservatoris connexionem. Non potest autem hanc connexionem evidenter cognoscere, quin simul & indivisibiliter cognoscat evidenter, non quidem intuitivè, sed abstractivè, actualem & exercitiam Dei existentiam, Ergo, &c.

R. 2. Angelus nunquam cessare potest ab evidenti cognitione, quamvis abstractiva tantum, Dei ut existentis & præsentis. Ratio est, quia nunquam cessare potest à cognitione comprehensiva sui, adeòque nunquam cessare potest ab evidenti cognitione essentialis connexionis existentiam suæ cum existentia Dei creatoris & conservatoris.

R. 3. Angelus naturaliter cognoscit evidenter, licet abstractivè tantum, pleraque perfectiones divinas. Nam naturaliter cognoscit evidenter, licet abstractivè tantum, Deum esse ens à se, ens quo nihil melius esse vel cogitari potest, ens illimitatum in omni genere perfectionis, adeòque ens æternum, immutabile, immentum, immateriale, omnipotens, &c. Hæc enim omnia evidentem habent connexionem cum aſcitate.

R. 4. Angelus non potest naturaliter cognoscere Deum intuitivè. Nam cognitio intuitiva Dei soli Deo connaturalis est. Præterea creatura intellectualis Deum intuitivè videre non potest sine lumine gloriæ. At nulli creaturæ intellectuali connaturale esse potest lumen gloriæ: alioqui creatura intellectualis esset naturaliter beata, impeccabilis, &c. quæ sunt inconvenientia.

ARTICULUS IV.

Utrùm Angeli inter se colloquantur, & quomodo.

RESPONSIO I.

Angeli colloquantur inter se.

Prob. 1. ex Script. Nam Zachariæ c. 2. dicitur: *Et ecce Angelus qui loquebatur in me, egrediebatur, & Angelus alius egrediebatur in occursum ejus, & dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum istum.* Et Apocal. c. 7. *Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis... & clamavit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est, &c.* Et 1. Cor. c. 13. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, &c.*

Prob. 2. ex Patribus. S. Basiliius hom. in verba illa

X 2 Joan-

Joannis, *In principio erat Verbum*, sic ait: *Innuere nobis Apostolus videtur, Angelos propriam habere linguam, dicens: Si linguis loquar hominum & Angelorum. Et S. Chrysostomus hom. 32. in 1. Cor. Linguam Angelorum dicit, non qui spiritibus corpus affingat: sed si ea loquar lingua, quia utuntur inter se ipsi, nullus tamen fuero, inquit, sine charitate. Et Theodoretus comment. in eand. Epist. Angelorum linguas dicit, non quæ sensu, sed quæ intelligentia percipiuntur, per quas & universorum Deum laudant, & inter se differunt. Et Theophylactus comment. in eandem Epist. Angelis lingua est intellectualis, vis nimirum illa, quæ sibi mutuo divinarum rerum intellectum ac divinas cogitationes impertunt.*

Prob. 3. ratione: quia Angeli constituunt inter se societatem moralem, & spirituales quandam rempublicam. Atqui ad hoc necessarium requiritur, ut possint inter se colloqui, & quidem locutione sibi libera, aliorum excitativa ad audiendum, & secreta, ita ut non percipiantur, nisi ab iis, ad quos diriguntur. Ergo, &c.

RESPONSIO II.

Angelus alteri Angelo loquitur, manifestando illi actum intellectus sui, vel suæ voluntatis.

Prob. Nam Angelus alteri Angelo loquitur, dicendo illi vel id quod intelligit, vel id quod vult. Atqui dicit illi id quod intelligit, manifestando ei intellectiōnem, quæ intelligit: item dicit illi id quod vult, manifestando ei volitionem, quæ vult. Alter enim Angelus cognoscendo intuitivè intellectiōnem ejus, simul & indivisibiliter cognoscit abstractivè objectum ab eo intellectum: similiter cognoscendo intuitivè volitionem ejus, simul & indivisibiliter cognoscit abstractivè objectum ab eo volitum. Ergo, &c.

Angelus autem alteri Angelo manifestat intellectiōnem vel volitionem suam, intellectiōnem vel volitionem suam liberè ordinando seu dirigendo ad alterum Angelum per actum, quo liberè vult, ut illi pateat intellectiō vel volitio sua: hoc ipso enim intellectiō vel volitio Angeli loquentis definit esse naturaliter secreta relatè ad alterum Angelum, cui loquitur, & ita hoc ipso alter Angelus, cui loquitur, excitatur ad audiendum illam, seu determinatur ad intuitivam cognitionem intellectiōnis vel volitionis illius, adeoque ad cognitionem abstractivam objecti, quod intelligit, aut quod vult.

Angelus igitur alteri Angelo loquitur, intellectiōnem vel volitionem suam liberè ordinando ad illum, volendoque ut illi pateat: hoc ipso enim manifestat illi intellectiōnem vel volitionem suam, & in intellectiōne vel volitione sua objectum quod intelligit, aut vult. Quod est, objectum, quod intelligit aut vult, illi dicere.

RESPONSIO III.

Verbum Angeli loquentis est ejus intellectiō vel volitio, quam ad alterum Angelum liberè ordinat.

Prob. Nam verbum Angeli loquentis est id, quo alteri Angelo, cui loquitur, dicit objectum quod intelligit, aut vult. Sed id quo alteri Angelo, cui loquitur, dicit objectum quod intelligit, est intellectiō, quæ intelligit objectum, & quam liberè ordinat ad alterum Angelum: item id quo alteri Angelo, cui loquitur, dicit objectum quod vult, est volitio, quæ vult objectum, & quam dirigat ad alterum Angelum. Ergo, &c.

Prob. min. Nam per id Angelus loquens dicit objectum, quod intelligit aut vult, quo objectum ab eo intellectum aut volitum innotescit alteri Angelo, cui loquitur, est intellectiō, quæ objectum intelligit, & quam ad eum dirigat: similiter id quo objectum ab eo volitum innotescit alteri Angelo, cui loquitur, est volitio, quæ objectum vult, & quam ad eum ordinat. Ergo, &c.

Hinc locutio Angeli est productio intellectiōnis aut volitionis, quam liberè dirigat ad alterum Angelum. Nam locutio est productio verbi. Verbum autem

Angeli est intellectiō vel volitio, quam ad alterum liberè dirigat.

Hinc lingua seu potentia locutiva Angeli modò est intellectus, modò voluntas; intellectus quidem, cum dicit alteri Angelo id quod cogitat, sive cum aliquam suam intellectiōnem dirigat ad alterum Angelum: voluntas verò, cum dicit alteri Angelo id quod vult, sive cum aliquam suam volitionem ad alterum Angelum dirigat. Nam lingua seu potentia locutiva est potentia productiva verbi. In primo autem casu verbum Angeli est intellectiō, in secundo verò volitio, ad alterum Angelum liberè directæ.

Hinc libera voluntatis ordinatio, qua unus Angelus ad alterum Angelum dirigat intellectiōnem vel volitionem suam, est tantum conditio sine qua non; & in Angelo liberè ordinare intellectiōnem aut volitionem suam ad alterum Angelum, non est aliud, quam ponere meram conditionem, sine qua intellectiō aut volitio Angeli non esset verbum, adeoque sine qua productio intellectiōnis aut volitionis non esset locutio, nec proinde Angelus loqueretur producendo intellectiōnem aut volitionem suam: unde intellectus & voluntas Angeli quæ potentia locutivæ, pendent tantum à conditione sine qua non, à libera voluntatis ordinatione, qua Angelus ad alterum Angelum intellectiōnem vel volitionem suam dirigat.

Angelus igitur loquitur alteri Angelo, volendo aut intelligendo aliquid cum libera actus, quo vult aut intelligit, ordinatione ad alterum Angelum: hoc ipso enim dicit alteri Angelo id quod vult aut intelligit, & hac ordinatione præcisè supposita, alter Angelus statim excitatur ad audiendum, seu statim determinatur ad actum, quo vult aut intelligit, intuitivè cognoscendum, & in eo intuitivè cognito abstractivè cognoscendum id, quod vult aut intelligit, ut jam dictum est.

Hinc in Angelo audire, est actum, quo vult aut intelligit aliquid alter Angelus, liberè directum intuitivè cognoscere, & in eo intuitivè cognito abstractivè cognoscere objectum ab altero Angelo volitum aut intellectum. Hinc in Angelo auditio est intellectiō, qua Angelus actum alterius Angeli, ab eo ad se liberè directum, percipit; & auditus, seu potentia audiendi, est intellectus, quæ vim habet actum alterius Angeli, ab eo ad se liberè directum, percipiendi.

Quæres 1. utrum Angelus possit loqui alteri Angelo quantumlibet distanti?

R. Angelus non potest loqui alteri Angelo, nisi intra sphaeram visibilitatis ejus. Nam Angelus non potest loqui alteri Angelo, nisi ab eo possit audiri. Atqui Angelus non potest audire, nisi intra sphaeram visibilitatis suæ: carens enim audire potest alterum Angelum, quatenus potest intellectiōnem aut volitionem ab eo ad se directam intuitivè cognoscere: nihil autem potest intuitivè cognoscere, nisi intra sphaeram visibilitatis suæ. Ergo, &c.

Quæres 2. utrum Angelus possit simul loqui pluribus Angelis?

R. Angelus potest simul loqui pluribus Angelis, sibi præsentibus. Nam potest Angelus simul ad plures Angelos sibi præsentibus intellectiōnem aut volitionem suam dirigere, atque ita plures Angeli possunt simul excitari ad audiendum, seu simul determinari ad intuentiam intellectiōnem aut volitionem ad se directam, & in intellectiōne aut volitione, quam intuentur, abstractivè cognoscendum id, quod vult aut intelligit Angelus, qui loquitur.

Quæres 3. utrum Angelus possit ex pluribus Angelis sibi præsentibus, uni tantum loqui, ita ut ab uno tantum, & non ab aliis audiat?

R. Potest: nam potest ad unum tantum intellectiōnem aut volitionem suam dirigere, & ita potest unus tantum excitari ad audiendum, seu ad intuentiam Angeli loquentis intellectiōnem aut volitionem, quæ nihilominus naturaliter secreta est relatè ad reliquos, qui adsunt, quique proinde ad audiendum excitari, sive ad illam intuentiam determinari non possunt.

Quæres, utrum Angelus illuminet alterum Angelum?

R. af.

R. affirm. Nam Angelum illuminare alterum Angelum, est Angelum alteri Angelo dicere veritatem aliquam supernaturalem, & ad Deum ordinatam, sibi à Deo, sive in Verbo, sive extra Verbum revelatam. Atqui Angeli superiores inferioribus dicunt veritates huiusmodi, ut docet S. Thomas hic q. 106. a. 1. in O. Dicunt autem veritates huiusmodi, naturalem de illis formando conceptum, illumque dirigendo ad alios Angelos, quos instruere volunt: hi enim hoc ipso determinantur ad intuitivam cognitionem conceptus illius, & in eo intuitivè cognito abstractivè cognoscunt veritates, quas exprimit.

ARTICULUS V.

Utrum voluntas Angeli, electione facta, objecto quod elegit, adhaereat immobiliter.

RESPONSIO.

Voluntas Angeli, electione facta, objecto quod elegit, non adhaeret immobiliter ex naturæ suæ conditione.

Prob. ex Patribus, Nam S. Augustinus sic loquitur lib. 22. de Civ. c. 1. *Casum Angelorum voluntarium iustissima poena sempiterna infelicitatis (Deus) obstrinxit: atque in eo summo permanentibus ceteris, ut de sua sine fine permanens certus essent, tanquam premium ipsius permanentis dedit. Et lib. 3. contra Maxim. c. 12. Cuiusque creatura rationali praestatur ut peccare non possit, non est hoc naturæ propria, sed Dei gratia: ac per hoc solus Deus habet immortalitatem, qui non cuiusquam gratia, sed naturæ suæ nec potuit, nec potest aliqua conversione mutari, nec potuit, nec poterit aliqua mutatione peccare.*

S. Prosper lib. 1. de vita contemplativa cap. 3. sic ait: *Voluntatis eorum (bonorum) Angelorum fuit, quod malis sponte cadentibus, ipsi in sua dignitate manserunt: & divino iustoque iudicio actum est, ut quæ fuit cum Deo suo manendi voluntas, fieret permanenti voluntaria felicitateque necessitas.... atque merito sue stabilitatis in æternum felices effecti, de sua permanente securi sunt.*

S. Fulgentius lib. de fide ad Petrum cap. 3. *Angelicos Spiritus quis non videat non unius naturæ esse cum Deo, sed factos ex nihilo, quorum naturalis mutabilitas in eo cognoscitur, quia eiusdem naturæ pars est in deterius permutata? Deinde quod ii qui depravati non sunt, licet illius dono, à quo cum non essent, facti sunt.... non ab eo naturali conditione deficiant... quia collato sibi æternæ incorruptionis atque incommutabilitatis munere, nihil in se sentiunt immutationis.*

Et c. 25. *Firmissime tene... omnem creaturam naturaliter mutabilem, à Deo incommutabili factam, nec tamen posse quemlibet sanctorum Angelorum in deterius mutari: quia sic acceperunt æternam beatitudinem, quæ Deo stabiliter perfruuntur, ut ea carere non possint. Sed hoc ipsum, quod ab illa statu beatitudinis, in qua sunt, mutari in deterius nullatenus possunt, non est eis naturaliter insitum, sed postquam creati sunt, divina largitate collatum. Si enim Angeli naturaliter incommutabiles fierent, nunquam de eorum consortio diabolus & eius angeli cecidissent.*

S. Gregorius lib. 5. Mor. c. 28. *Natura angelica est contemplatione auctori inhaerendo, in statu suo immutabiliter permanet, eo ipso tamen quo creatura est, in semetipsa vicissitudinem mutabilitatis habet.... Sola natura incomprehensibilis à statu suo nescit moveri, quæ ab eo quod semper idem est, nescit immutari. Nam si Angelorum substantia à mutabilitatis motu fuisset aliena, bene ab auctore condita, nequaquam in reprobis spiritibus à beatitudinis suæ arce cecidisset. Mirè autem omnipotens Deus naturam summorum Spirituum bonam, sed mutabilem condidit: ut & qui permanere nolent, ruerent, & qui in conditione persisterent, tanto in ea iam dignius, quanto ex arbitrio starent: & eo maioris apud Deum meriti fierent, quo mutabilitatis suæ motum voluntatis statione* Simonnet T heol. Tom. I.

fixissent. Quia ergo ipsa quoque natura angelica est in semetipsa mutabilis, quam videlicet mutabilitatem videt per hoc, quod ei, qui semper idem est, vinculis amoris alligatur, recte nunc dicitur, &c.

S. Isidorus Hisp. l. 1. Sent. c. 12. *Natura Angelorum mutabilis est... sed facit eos incorruptos charitas sempiterna. Gratia dicimus, non natura, esse incommutabiles Angelos: nam si natura incommutabiles essent, diabolus non unquam cecidisset.... Dum sunt mutabiles natura, non tamen finit eos contemplatio mutari divina.*

S. Damascenus lib. 2. orth. fid. c. 3. *Est igitur Angelus natura sua... arbitrii libertate præditus, voluntate & sententia mutabilis, hoc est, liberam in utramque partem voluntatem habens. Quidquid enim creatum est, mutationi quoque subest necesse est. Id enim unum extra mutationis aleam est, quod nihil habet, à quo sit creatum... Angelus itaque, ut rationis & intelligentie particeps, liberi arbitrii est: ut autem creatus, in ea conditione erat, ut mutationem recipere posset, liberumque ei esset vel in bono manere ac progressum facere, vel in malum inflecti.*

Cum autem addit Angelos malos, postquam lapsi sunt, poenitentiae capaces non fuisse, nihil aliud vult, quam eos nullam planè peccati sui excusationem habuisse, adeoque Deum illis iure merito nullum reliquisse agendæ poenitentiae locum, quem tamen concessit homini, qui postea ex infirmitate carnis lapsus est. Poenitentiae porro, inquit, ea ratione minime capax est, quia corpore vacat. Nam quod homo è vitiorum ceno emergere, atque ad meliorem frugem se convertere queat, id ob corporis imbecillitatem consecutus est.

Itaque secundum Patres, immobilitas est proprietatis naturæ increatæ; adeoque solus Deus ex conditione naturæ bono immobiliter adhæret. E contra omnis creatura rationalis, hoc ipso quod creatura est, mutationi essentialiter obnoxia est; adeoque nulla creatura rationalis ex conditione naturæ bono adhærere potest immobiliter; sed potest pro arbitrio modò bonum, malo rejecto, modò malum, repudiato bono, eligere.

Secundum Patres, quod Angeli sancti viatores in bono proposito steterint, non fuit naturæ propriæ, sed Dei gratiæ, illos scilicet illustrantis, quomodo eis aptum erat ut starent: non ex conditione naturæ, sed per liberum arbitrium, divinæ gratiæ auxilio adiutum, steterunt: stando meriti sunt, quia non ex necessitate, sed liberè, & ex propria, quam mutare potuerunt, determinatione, aspirante divina gratia, steterunt. Secundum Patres igitur, potuerunt Angeli sancti viatores à bono proposito ad malum deflectere; adeoque & mali, postquam lapsi sunt, potuerunt, Deo illos adjuvante & expectante, à malo proposito ad bonum resurgere.

Secundum Patres, quod Angeli comprehensores sanctum adhaerendi Deo propositum nunquam mutaturi sint, non est conditio naturæ, inflexibiliter scilicet volentis, quod semel deliberatè voluit; sed merces meriti, propter quod Deus sese illis æternum daturus est intuitivè videndum & amandum: propositum illud nunquam mutaturi sunt, nunquam mutare poterunt, quia semper Deum intuitivè contemplaturi sunt, adeoque illum semper Deum necessitati super omnia amaturi.

Secundum Patres, Angeli etiam reprobi in prima sui creatione, vel saltem paulò post, habuerunt amorem Dei super omnia, & quidem ut authoris gratiæ & gloriæ, ac proinde efficax serviendi Deo propositum. Ergo non potuerunt peccare, nisi saltem natura prius desererent efficax propositum serviendi Deo: nam peccare in sensu composito talis propositi, evidenter implicat contradictionem. Atqui si natura angelica inflexibiliter vult id, quod semel deliberatè voluit, non potuerunt propositum illud deferre: Ergo si natura angelica, &c. non potuerunt peccare, adeoque non peccarunt: quod est contra fidem. Hinc

Sic adhuc arguuntur. Si voluntas Angeli vellet

X 3 immo-